

บทนำ

การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 2 เรื่อง ชาติและชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในโลกปัจจุบัน และการปาฐกถามานุษยวิทยาสรีนธร

การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 2 เรื่อง ชาติและชาติพันธุ์ : วิถีชีวิตและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในโลกปัจจุบัน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 26-28 มีนาคม 2546 การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมประจำปีของศูนย์ฯ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดการประชุม ซึ่งปีนี้ศูนย์ฯ ได้ผนวกการประชุมเข้ากับการปาฐกถามานุษยวิทยาสรีนธรเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 48 พรรษา

การประชุมครั้งนี้ ศูนย์ฯ ได้เชิญนักวิชาการจากสถาบันต่างๆ มาร่วมความคิดเห็นเพื่อเลือกหัวข้อการประชุม โดยทำการระดมความคิดเห็นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2545 ที่ประชุมมีมติเลือกหัวข้อชาติพันธุ์เป็นหัวข้อสำหรับการประชุม เนื่องจากชาติพันธุ์เป็นประเด็นที่นักมานุษยวิทยาให้ความสนใจมาตั้งแต่แรกเริ่มของการกำเนิดวิชามานุษยวิทยา คนพื้นเมือง หรือชนเผ่าที่มีวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นของตนเองนั้นได้รับการอธิบายมาอย่างต่อเนื่อง ในระยะแรกๆ อาจเป็นการอธิบายให้เห็นลักษณะทางกายภาพ รูปร่างหน้าตา สีผิว และลักษณะทางวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย บุคลิกภาพ เรื่องราวของชนเผ่าที่ถูกบันทึกไว้จะมีตั้งแต่เรื่องการกินอยู่หลับนอน ประเพณี พิธีกรรม ไปจนถึงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีการอธิบายด้วยแนวคิดทฤษฎีต่างๆ กันในแต่ละยุคสมัย การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ของนักมานุษยวิทยาที่เรียกว่าการทำงานภาคสนาม หรือ Fieldwork ยังอาศัยทักษะและระยะเวลาในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่ม นักมานุษยวิทยาต้องลงพื้นที่เพื่อไปอยู่ในหมู่บ้าน ใช้ชีวิตแบบ “ฝังตัว” อยู่กับชาวพื้นเมือง เรียนรู้ภาษา เพื่อที่จะเข้าใจวิถีชีวิตของคนเหล่านั้น การศึกษาดังกล่าวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่นักวิชาการสาขาอื่นๆ นำไปใช้ศึกษาวิจัยเรื่องราวทางสังคมและวัฒนธรรมในเวลาต่อมา

ในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยภาคสนามของนักมานุษยวิทยา มีความเปลี่ยนแปลงในหลายเรื่อง เช่น การศึกษาเรื่องเดียวกันในหลายบริเวณ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยบันทึกข้อมูลในสนาม แต่การเข้าใจชุมชนในระดับลึกก็ยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ นอกจากนั้น การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ยังมีแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ เกิดขึ้นมาเพื่อตั้งคำถาม ทบทวน และวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนักมานุษยวิทยา และการเขียนงานทางชาติพันธุ์ ซึ่งมีผลต่อบทบาททำที่ของนักมานุษยวิทยาต่อคนพื้นเมือง และประเด็นการศึกษาไปพร้อมๆ กัน

ประเด็นศึกษาวิจัยทางชาติพันธุ์ในปัจจุบัน มีอาจมองข้ามบริบททางสังคมวัฒนธรรมของรัฐชาติ โลกาภิวัตน์และการติดต่อสื่อสารไร้พรมแดนไปได้ บริบทเหล่านี้ทำให้เกิดการตั้งคำถาม และตั้งประเด็นศึกษาวิจัยทางชาติพันธุ์ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เกิดมุมมองและประเด็นปัญหาใหม่ๆ เช่น พรมแดนทางชาติพันธุ์ของกลุ่มคนในบริเวณชายแดนรัฐชาติ, อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์, โบราณคดีชาติพันธุ์ และอื่นๆ

การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2 จึงมุ่งหวังที่จะเปิดพรมแดนความรู้ทางชาติพันธุ์ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคอื่น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” “ชนเผ่า” “ชาวเขา” หรือ “ชาวป่า” อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะนักวิชาการกลุ่มเล็กๆ และนำไปสู่ความ

เข้าใจใหม่ๆ เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ และทำลายการดูหมิ่นเหยียดหยามคนต่างวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็จะช่วยยกระดับการศึกษาวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทยให้กว้างขวางและลุ่มลึกขึ้น

กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการประชุมครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. การปาฐกถา มานุษยวิทยาสรีรินธร

การปาฐกถา มานุษยวิทยาสรีรินธร ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์อติศ กุปตะ จากภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงปาฐกถาเรื่อง Global Movements of Crops since the Age of Discovery and Changing Culinary Cultures หรือ โลกาภิวัตน์จากกันครัว พืชข้ามโลกและสูตรอาหารแปลงรสจากยุคแสวงหาดินแดนถึงปัจจุบัน การปาฐกถาดังกล่าวนี้ได้เปิดมุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับการศึกษาโลกาภิวัตน์ ซึ่งในกรณีนี้ได้ใช้ตัวอย่างข้อมูลเกี่ยวกับการทำอาหารและการส่งออกพืชไปยังดินแดนต่างๆ และมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสูตรอาหารในวัฒนธรรมในดินแดนต่างๆ ของโลกมาเป็นเวลาช้านาน

ประเด็นที่ศาสตราจารย์อติศตั้งคำถามคือ โลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงที่หลากหลายนี่ไม่มีเอกภาพอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่มีความเท่าเทียม เช่น คนบางกลุ่มจะได้ประโยชน์ แต่บางกลุ่มเสียประโยชน์ เท่าที่ผ่านมามีความหมายของโลกาภิวัตน์มาจากคำอธิบายแบบตะวันตก แต่ชนพื้นเมืองในส่วนอื่นๆ ของโลกคุ้นเคยและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายข้ามดินแดนมาก่อนศตวรรษที่ 20 เช่น การค้าขายบนเส้นทางสายไหม การนิยมในสินค้าเครื่องเทศที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงสูตรอาหารในท้องถิ่นต่างๆ แต่เมื่อชาวตะวันตกเข้ามาคุมอำนาจในการค้าเครื่องเทศ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม มีการค้าแรงงานข้ามชาติ พืชเศรษฐกิจเช่น อ้อย ชา กาแฟ ยาสูบเข้ามาแทนที่พืชท้องถิ่น เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์เนื่องจากการทำกิจกรรมเพื่อการค้า โลกาภิวัตน์เนื่องจากการปลูกพืชเหล่านี้จึงเป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการขึ้นมามีอำนาจของชาวตะวันตก

2. นิทรรศการ เรื่อง นา บ้าน หอผี ชีวิตไทในเวียดนาม

ศูนย์ฯ ได้จัดทำห้องนิทรรศการใหม่ 1 ห้อง คือ เรื่องนา บ้าน หอผี ชีวิตไทในเวียดนาม ซึ่งจัดขึ้นบริเวณชั้น 8 นิทรรศการดังกล่าวนี้ได้รับความร่วมมือจากรองศาสตราจารย์สุเมียร ปิติพัฒน์จากภาควิชา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ยืมวัตถุสิ่งของและภาพถ่ายมาจัดแสดง การจัดแสดงภายในห้องนิทรรศการประกอบด้วย ผ้า เครื่องเงิน และภาพถ่ายของคนไทในเวียดนาม ในการนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จมาเยี่ยมชมนิทรรศการดังกล่าว และทรงสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง

3. การแสดงทางวัฒนธรรม

ในวันที่ 27 มีนาคม 2546 เวลา 18.00 น. มีการแสดงทางวัฒนธรรมในหอประชุม การแสดงประกอบด้วย 2 ชุด ชุดที่หนึ่งคือ การรำมิดของชาวกะเหรี่ยง และการฉายวิดีโอทัศน์เรื่องละครจำของกะเหรี่ยง โดยมี ดร.ขวัญชัยวัน บัวแดง จากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาให้ข้อมูล การแสดงชุดที่สองคือ การแสดงดนตรีของชาวมอแกน(ชาวเล) หมู่เกาะสุรินทร์ โดยมี ดร.นฤมล อรุโณทัย และผู้ช่วยมาให้ข้อมูลประกอบการแสดง

4. การประชุมรวม (Plenary Session)

การประชุมรวมในหอประชุม วันที่ 27-28 มีนาคม 2546 ประกอบด้วยการบรรยาย 6 หัวข้อ ได้แก่

- 1) การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความรู้พื้นถิ่นในไทย เวียดนาม และลาว

บรรยายโดย ผศ.ดร.จามะรี เชียงทอง

- 2) เปรียบเทียบความเป็นไทยกับความเป็นกรีก ความสำคัญของแนวคิดทางมานุษยวิทยาในชีวิตประจำวัน บรรยายโดย ศ.ไมเคิล เฮิร์ชเฟลด์
- 3)ชาติพันธุ์ไทในประเทศเวียดนาม กรณีไทแดง บรรยายโดย รศ.สุมิตร ปิติพัฒน์
- 4) แนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ 3 สมัย บรรยายโดย ผศ.ดร.ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ
- 5) Saving Little Atsu : Trafficking Myths and Migration Realities on the Thai-Burma Frontier บรรยายโดย ดร.เดวิด ฟิล์โกลด์
- 6) Mediating Desire : Public Culture and Erotic in Late-Twentieth Century India บรรยายโดย ศ.เพอร์นิมา แมนนิคาร์

สาระสำคัญของการประชุมรวม เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎี วิธีวิทยา และองค์ความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ในสังคมไทยและประเทศเพื่อนบ้าน บทความของฉวีวรรณเสนอให้เห็นภาพแนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในยุคสมัยที่แตกต่างกัน 3 สมัย คือสมัยก่อนมหัทศันชาติพันธุ์อ้าง (pre-ethnicity) สมัยนิยมศึกษาชาติพันธุ์อ้าง(ethnicity) และสมัยหลังชาติพันธุ์อ้าง (post-ethnicity) ฉวีวรรณเปรียบเทียบให้เห็นว่ายุคก่อนสมัยชาติพันธุ์อ้างจะศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยดูจากระบบความเชื่อ การเมือง และเศรษฐกิจ ยังไม่ค่อยสนใจเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม หรืออัตลักษณ์ของกลุ่ม จนกระทั่งทศวรรษที่ 70-80 จะหันมาศึกษาเรื่องการผสมกลมกลืนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การฟื้นฟูวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะที่นักมานุษยวิทยาจะสนใจเรื่องการดำรงความเป็นชาติพันธุ์ พรหมแดนชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เมื่อถึงปลายศตวรรษที่ 80 เป็นต้นมา นักมานุษยวิทยาเริ่มสนใจเรื่องอำนาจรัฐ กระบวนการทำให้เป็นชายขอบ ภาพมายา การเมืองทางชาติพันธุ์ การต่อรอง การเคลื่อนไหวต่อต้าน เพื่อชี้ให้เห็นสังคมตระหนักว่ากลุ่มชาติพันธุ์ถูกกระทำจากอำนาจรัฐอย่างไรบ้าง บทความของฉวีวรรณพยายามทำให้เข้าใจว่า การศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในแต่ละยุคสมัยมีแนวคิดทฤษฎีที่ต่างกัน ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปและความรู้ที่ต่างกัน

บทความของจามะรี เชียงทอง เสนอว่าการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไม่ควรอธิบาย “ลักษณะ” ของชาติพันธุ์แบบหยุดนิ่งและตายตัว แต่ควรทำความเข้าใจกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่างๆ นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นว่าอำนาจรัฐทำให้กลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็น “คนอื่น” ที่ขาดสิทธิและความชอบธรรมในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย จามะรีเสนอว่ารัฐควรให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ติดต่อสัมพันธ์กับไทย เพื่อทำความเข้าใจใหม่ว่าคนแต่ละกลุ่มมีสิทธิในแบบที่เขาควรจะมี และยอมรับในความเท่าเทียมกันของความเป็นพลเมือง

บทความของไมเคิล เฮิร์ชเฟลด์ เป็นการเปรียบเทียบชีวิตประจำวันและการแสดงตัวตนทางวัฒนธรรมของคนไทยกับคนกรีก การเปรียบเทียบนี้ได้ย้อนไปตั้งคำถามเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และแนวคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยาที่ใช้อธิบาย และวิเคราะห์วัฒนธรรม เฮิร์ชเฟลด์เชื่อว่านักมานุษยวิทยาต้องทำงานภาคสนาม ศึกษาชุมชนระดับเล็กๆ เพื่อให้เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น จากนั้นจึงเชื่อมโยงไปอธิบายปรากฏการณ์ของโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันนักมานุษยวิทยาก็ต้องตั้งคำถามต่อตนเองว่ากำลังทำอะไรอยู่ นักมานุษยวิทยาเขียนความรู้ประเภทใด

เฮิร์ชเฟลด์อธิบายว่าประเทศไทยและกรีซเป็นตัวอย่างของ “อาณานิคมอำพราง” ซึ่งหมายถึงอุดมการณ์ และระบบอาณานิคมทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อผู้บริโภคร่างชาติ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว อุดมการณ์นี้เป็นอิทธิพลความคิดแบบอาณานิคม ซึ่งพยายามจัดลำดับคุณค่าของวัฒนธรรมแบบสูงต่ำ สังคมไทยและกรีซจึงพยายามสร้าง “มรดก” ของชาติเพื่อขายนักท่องเที่ยว การสร้างวัฒนธรรมเพื่อขายจึงแอบแฝงอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนโดยบุคคลไม่รู้ว่ากำลังถูกครอบงำด้วยระบบอาณานิคมอำพราง

5. การประชุมกลุ่มย่อย 15 กลุ่ม (Parallel Sessions)

การประชุมกลุ่มย่อย 15 กลุ่ม วันที่ 27-28 มีนาคม 2546 ประกอบด้วย

- 1) เผ่าพันธุ์ในสุวรรณภูมิ ดำเนินรายการโดย ดร.อาพันธ์ กาญจนพันธุ์
 - 2) สืบจากซาก ดำเนินรายการโดย อ.ปฐมฤกษ์ เกตุทัต
 - 3) ชุมชนชายแดน ดำเนินรายการโดย อ.พรพิมล ตรีโชติ
 - 4) ชนชาติไทในเวียดนาม ดำเนินรายการโดย รศ.สุมิตร ปิติพัฒน์
 - 5) ชาตินักรบในสายตานักภาษา ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.บุญเรือง ชื่นสุวิมล
 - 6) ตำนาน-พิธี-เวท-ละคร 1 ดำเนินรายการโดย ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์
 - 7) ตำนาน-พิธี-เวท-ละคร 2 ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.ศิราพร ณ ถลาง
 - 8) ชาตินักรบกับการเปลี่ยนแปลง ดำเนินรายการโดย ดร.สุชาติ ทวีสิทธิ์
 - 9) อาษา-ละว้า-อาหม ดำเนินรายการโดย ศ.(พิเศษ) ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา
 - 10) คนพลัดถิ่น ดำเนินรายการโดย ดร.พัฒนา กิติอาษา
 - 11) เฮ็ดอยู่-เฮ็ดกิน สองฝั่งโขง ดำเนินรายการโดย รศ.ชัญญะ วงษ์วิภาค
 - 12) คนกับอัตลักษณ์ 1 ดำเนินรายการโดย ดร.รัตนา บุญมัยยะ
 - 13) คนกับอัตลักษณ์ 2 ดำเนินรายการโดย ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
 - 14) การแพทย์เชิงชาติพันธุ์ ดำเนินรายการโดย ดร.ชยันต์ วรรณะภูติ
 - 15) คนสู้รัฐ ดำเนินรายการโดย รศ.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์
- รวมบทความที่น่าสนใจในการประชุมกลุ่มย่อยทั้งหมด 38 บทความ

สาระสำคัญจากการประชุมกลุ่มย่อย เป็นการทำความเข้าใจ ทบทวน ตั้งคำถาม จากกรณีศึกษาต่างๆ โดยครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับรัฐ กลุ่มชาติพันธุ์กับระบบทุนนิยม มิติชาติพันธุ์ในเชิงประวัติศาสตร์ การสร้างอำนาจของรัฐต่อกลุ่มชาติพันธุ์ การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และการเปลี่ยนแปลงประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม และความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

ตัวอย่างของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และรัฐ เช่นการศึกษาของสมหมาย ชินนาค เรื่อง “มูน” ไม่ใช่ “มุล” วาทกรรมต่อต้านรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล การศึกษานี้ชี้ให้เห็นอำนาจของรัฐที่กดขี่และผลักดันให้ชาวบ้านในลุ่มน้ำมูลสูญเสียประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น โดยรัฐพยายามสร้างอำนาจครอบงำและความชอบธรรมโดยเรียกแม่น้ำ “มูน” เป็น “มุล” เนื่องจาก “มูน” เป็นคำที่ชาวบ้านใช้หมายถึง “มรดก” แต่เมื่อรัฐเปลี่ยนเป็น “มุล” ทำให้ความหมายเดิมเปลี่ยนไป กรณีความขัดแย้งในการสร้างเขื่อนปากมูลจึงเป็นการต่อสู้ของชาวบ้านที่จะไม่ยอมรับอำนาจของรัฐอีกต่อไป

การศึกษาของนิติ ภาวครพันธุ์ เรื่องแปลงความเป็น “ไต” สร้างความเป็น “ไทย” ชี้ให้เห็นว่ารัฐไทยมีชัยชนะเหนือกลุ่มชนต่างๆ เพราะรัฐไทยทำให้ชนกลุ่มอื่นๆยอมรับว่ามีกำเนิดร่วมกับคน “ไทย” โดยอาศัยกระบวนการสร้างความทรงจำและประวัติศาสตร์ซึ่งถูกเล่าและพรรณนาโดยรัฐไทย ซึ่งบดบังประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนอื่นๆ รัฐไทยทำให้ชนกลุ่มอื่นๆเชื่อว่าประวัติศาสตร์ “ร่วม” กับคนไทยโดยใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และการรวมศูนย์การปกครอง

ตัวอย่างการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่การศึกษาของปนัดดา บุญยสารนัย เรื่องการฟื้นฟูและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของอาษาในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การศึกษานี้ชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ไม่หยุดนิ่ง และคลี่คลายไปตามยุคสมัย ชาวอาษาจะใช้สำนึกทางประวัติศาสตร์ เครือญาติและวงศ์ตระกูลเพื่อสร้างสำนึกร่วมของชาวอาษาต่างรัฐชาติ และใช้ระบบการทำนาขั้นบันไดเพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อต่อรองกับอำนาจภายนอก

การศึกษาของประสิทธิ์ ลีปรีชา เรื่องการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งโดยอาศัย พิธีกรรม การเล่าตำนาน บทเพลง และสุภาษิตประจำเผ่า ชาวม้งจะคุ้นเคยกับการประกอบพิธีกรรมในชีวิตประจำวัน และเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการต่อยอดอัตลักษณ์อย่างสม่ำเสมอ ประสิทธิ์ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติเหล่านี้เป็นการผลิตซ้ำของอุดมการณ์ และปรับเนื้อหาบางอย่างให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

6. การออกร้านจำหน่ายหนังสือและสินค้าพื้นบ้าน

การออกร้านจำหน่ายหนังสือและสินค้าพื้นบ้าน จัดขึ้นบริเวณชั้น 4 ร้านที่มาร่วมงานประกอบด้วย

- 1) ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ (SEAMEO-SPAFA)
- 2) ศูนย์หนังสือจุฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) มูลนิธิสมเด็จพระเทพฯ
- 4) สถาบันวิถีทรรศน์
- 5) วารสารรัฐศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 6) สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 7) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
- 8) กลุ่มมัดย้อมผ้าทอมือหนองขาว พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว จ.กาญจนบุรี
- 9) ร้านสินค้าจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านยี่สาร จ.สมุทรสงคราม
- 10) กลุ่มศิลปวัฒนธรรมกระเจกเงา จ.เชียงราย
- 11) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 12) ห้องไทยศึกษาניתศน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

7. การถวายเข็มเกียรติคุณ

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ครบ 48 พรรษา ในปี พ.ศ.2546 และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณและทำประโยชน์แก่วงการมานุษยวิทยาไทย ศูนย์ฯ จึงได้ถวายเข็มเกียรติคุณแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยศูนย์ฯ ได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์(เกียรติคุณ)คุณหญิงไชศรี ศรีอรุณ เป็นผู้ถวายเข็มดังกล่าว

8. การผลิตหนังสือ 7 เล่ม จากการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 1

ในการประชุมครั้งนี้ ศูนย์ฯ ได้ผลิตหนังสือจากการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 1 เรื่อง คนมองคน นานาชีวิตในกระแสความเปลี่ยนแปลง เมื่อปี พ.ศ.2545 หนังสือ 7 เล่มที่เผยแพร่ในการประชุมครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) คนพันธุ์ป๊อป ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม เขียนโดย ดร.พัฒนา กิติอาษา
- 2) เจ้าแม่ คุณปู่ ช่างซอ ช่างฟ้อน ดร.ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล บรรณาธิการ
- 3) ทะลุกรอบคิดของทฤษฎี ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ บรรณาธิการ
- 4) พลวัตสิทธิชุมชน กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา ศ.(พิเศษ) ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา
- 5) มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์ไทยหาอดีตในสังคมไทยร่วมสมัย
ดร.พัฒนา กิติอาษา บรรณาธิการ
- 6) สื่อกับมานุษยวิทยา รศ.จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย บรรณาธิการ
- 7) อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี บรรณาธิการ

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม

มีผู้เข้าร่วมประชุมตลอด 3 วัน จำนวน 465 คน โดยแยกเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้

1. นักวิชาการ-วิทยากร 62 คน
 - 1.1 ผู้เสนอบทความหลัก 6 คน บทความ 3 เรื่อง
 - 1.2 ผู้เสนอบทความในกลุ่มประชุมย่อย 38 คน บทความ 38 เรื่อง
 - 1.3 ผู้วิจารณ์บทความและดำเนินรายการ 18 คน
2. ผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมประชุม 317 คน
 - 2.1 ประเภทนักศึกษา 183 คน (ลงทะเบียนอัตรา 300 บาท)
 - 2.2 ประเภทบุคคลทั่วไป 134 คน (ลงทะเบียนอัตรา 1,000 บาท)
3. แขกรับเชิญพิเศษ 36 คน
4. สื่อมวลชน 50 คน
 - 4.1 สื่อโทรทัศน์และวิทยุ 10 คน
 - 4.2 สื่อสิ่งพิมพ์ 33 คน
 - 4.3 สื่อประเภทอื่นๆ 7 คน

หน่วยงานภายนอกที่สนับสนุนการจัดประชุมครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. การบินไทย
3. มูลนิธิญี่ปุ่น

ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม

การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 2 มีผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมจำนวนมาก (ดูรายละเอียดที่แจ้งข้างต้น) โดยเหตุผลของผู้เข้าร่วมประชุมสามารถแยกได้เป็น 4 ลำดับ คือ

1. ต้องการรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์
2. ต้องการได้องค์ความรู้และแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ
3. ต้องการพัฒนาความคิดเพื่อไปใช้ในการวิจัย
4. ต้องการพบปะพูดคุยกับนักวิชาการสาขาต่างๆ

หัวข้ออภิปรายที่ได้รับความสนใจในการประชุมครั้งนี้ ได้แก่ เรื่องแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ 3 สมัยของ ผศ.ดร.ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ เรื่องการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและความรู้พื้นถิ่นในไทย เวียดนาม และลาว ของ ผศ.ดร.จามะรี เชียงทอง และเรื่องเปรียบเทียบความเป็นไทยและความเป็นกรีก ความสำคัญของแนวคิดทางมานุษยวิทยาในชีวิตประจำวัน ของ ศ.ไมเคิล เฮิร์ชเฟลด์

ประเด็นทางวิชาการที่ได้รับความสนใจ ได้แก่ เรื่องชุมชนชายแดน คนพลัดถิ่น และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจและเป็นปัญหาที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคนต่างด้าวไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย หรืออพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน คนเหล่านี้จะชาติลัทธิ ไม่ได้รับความเท่าเทียม และถูกกีดกันจากสังคม

ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความพึงพอใจที่เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ และเสนอแนะว่าศูนย์ฯควรจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอทุกปี ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการให้ศูนย์ฯจัด ได้แก่ เรื่องความรู้ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์โบราณคดี วัฒนธรรมบริโภค และเพศศึกษา ซึ่งศูนย์ฯจะได้นำประเด็นเหล่านี้ไปเสนอในที่ประชุมกรรมการวิชาการและเครือข่ายนักมานุษยวิทยาเพื่อคัดเลือกหัวข้อที่เหมาะสมในการจัดประชุมครั้งต่อไป

ความคิดเห็นและข้อวิจารณ์บทความ
การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 2 ชาติและชาติพันธุ์

1. ผู้วิจารณ์ ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์
กลุ่ม เผ่าพันธุ์ในสุวรรณภูมิ

ชื่อบทความ การสำรวจองค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนสองฝั่งโขง
เสนอโดย รศ.ดร.ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์
ข้อวิจารณ์

อาจารย์ดารารัตน์ได้นำเสนอให้เห็นภาพของงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้คนสองฝั่งโขงตั้งแต่ช่วงอาณานิคมจนถึงปัจจุบัน หากเราสามารถช้อนภาพของบทความตั้งแต่เมื่อวานจนถึงวันนี้จะช่วยให้เข้าใจได้ว่า งานเขียนเชิงชาติพันธุ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ แต่ที่จริงมีมิติของความสัมพันธ์ทางการเมืองในลักษณะต่างๆ ซ่อนอยู่มากมาย อย่างเช่นงานของอาจารย์จามรีเมื่อเช้าที่ได้ยกเอาแนวคิดเรื่อง Orientalism ของซาอิดมาใช้ จะเห็นได้ชัดเจนว่างานช่วงแรกของการศึกษาสองฝั่งโขงได้อธิพลเป็นอย่างมากจากระบบอาณานิคม ซึ่งคนต่างชาติที่เป็นตะวันตกมาสร้างภาพของคนชาติพันธุ์ในพื้นที่ แต่ปรากฏว่านักวิชาการพื้นเมืองซึ่งเป็นคนท้องถิ่นก็ไปเอาภาพนั้นมาทักท้วงเอาว่าเป็นภาพที่เป็นจริง แต่ที่จริงแล้วเป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นโดยชาวตะวันตก ซึ่งเป็นปัญหาที่อาจารย์ Hertzfeld กล่าวไว้เมื่อเช้านี้ว่าเป็นลักษณะของอาณานิคมอำพราง เพราะจริงๆ แล้วเราถูกทำให้เป็นอาณานิคมทางปัญญาโดยตลอด ถ้ามองผ่านงานที่เราศึกษาวิจัยมา แต่ในบางช่วงลักษณะนี้ถูกนักวิชาการบางกลุ่มซึ่งมีอยู่น้อยนิดปฏิเสธภาพเหล่านั้น เช่นงานศึกษาในช่วงที่กล่าวถึงการต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่นกบฏผีบุญ หรืองานที่ชี้ให้เห็นเรื่องความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า ความพยายามยึดยึดลักษณะของความเป็นรัฐชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ได้เป็นลักษณะที่มีการยอมรับทั่วทุกพื้นที่ และชี้ให้เห็นว่า งานศึกษาที่มองจากตะวันตกจะมีการแบ่งพรมแดนที่ชัดเจน แต่หากมองถึงงานศึกษาที่เกิดในลาวและอีสานเองจะมองเห็นความร่วมมือของนักวิชาการระหว่างสองกลุ่มร่วมกันเขียนและวิจัย

การทบทวนงานศึกษาวิจัยดังเช่นที่เสนอขึ้นนี้จะทำให้มองเห็นสถานภาพและทิศทางของการศึกษา แต่หากมีประเด็นในการทบทวนก็จะยิ่งทำให้เห็นได้ชัดเจนขึ้น

ชื่อบทความ ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มไทในประเทศไทย

เสนอโดย ผศ.วชิราภรณ์ ผลดี

ข้อวิจารณ์

งานที่เสนอนี้เป็นเพียงแต่ให้ภาพเบื้องต้นของการศึกษาเรื่องชนกลุ่มไทในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา แต่การสำรวจก็ยังชี้ให้เห็นว่า งานศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นงานศึกษาพื้นฐานหรือเป็นงานเชิงสารคดี งานศึกษาในระดับที่ลึกซึ้งในเชิงเปรียบเทียบยังมีน้อยอยู่ แสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับชนกลุ่มไทเป็นความรู้และความเข้าใจที่ส่งผ่านมาจากต่างประเทศ แต่งานศึกษาวิจัยที่พัฒนาขึ้นมาของเราเองยังมีน้อยมาก งานทบทวนสถานภาพอย่างนี้ควรเสนอว่า ที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยอย่างไร มีปัญหาอะไรในการศึกษา ความรู้ที่ได้ออกอะไร

กับเราเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์หรือความเป็นกลุ่มคนไทต่างๆ อย่างไรก็ตาม ซึ่งทำให้เห็นว่าแค่ประเด็นเรื่องชนกลุ่มไทอย่างเดียวก็แสดงให้เห็นความหลากหลายมาก แต่ในขณะเดียวกันความรู้และความเข้าใจในเรื่องนี้กลับมีอยู่น้อยมาก

2. ผู้วิจารณ์ อาจารย์ปฐมฤกษ์ เกตุทัต กลุ่ม สืบจากซาก

ชื่อบทความ แนวทางการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาทางโบราณคดีของกลุ่มชนบนที่สูง
เสนอโดย คุณอุดมลักษณ์ ชุ่นตระกูล
ชื่อวิจารณ์

จากจุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งของวิชาโบราณคดีคือการสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรม มนุษย์ตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องกันอย่างไรบ้าง โดยการต่อภาพจากแหล่งโบราณคดีหลายแหล่งรวมกันแล้วนำมาต่อเป็นภาพกว้างในระดับภูมิภาค แต่ปัจจุบันความรู้และวิธีการศึกษาโบราณคดีกับมานุษยวิทยาต่างก็ได้พัฒนาแยกออกไปห่างกันมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาชาติพันธุ์วิทยาทางโบราณคดีนี้จึงเป็นสิ่งที่พยายามเชื่อมต่อความรู้ระหว่างมานุษยวิทยากับโบราณคดีให้เข้ามาใกล้ชิดกันมากขึ้น งานของอุดมลักษณ์เริ่มจากการใช้ analogy ซึ่งพระยาอนุมานราชธนแปลว่า "แนวเทียบ" ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของชาติพันธุ์วรรณนาทางโบราณคดี เป็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันเข้ามาหากันในบางลักษณะ หรือเป็นความพยายามของนักโบราณคดีที่จะใช้ประโยชน์จากมานุษยวิทยา แต่ปัญหาก็คือว่า นักโบราณคดีใช้ประโยชน์อย่างไร สิ่งที่นักโบราณคดีสนใจเป็นเรื่องของวัตถุแล้วนำมาสร้างภาพขึ้นมา แต่นักมานุษยวิทยาให้ความสนใจใกล้สู่นามธรรมเช่นความหมายในระบบสัญลักษณ์ อัตลักษณ์ พื้นที่ เป็นต้น เมื่อนักโบราณคดีพยายามหันมาสนใจสังคมร่วมสมัยเพื่อหันกลับไปอธิบายสังคมในอดีตก็จะใช้ข้อมูลและมุมมองแบบนักโบราณคดี ซึ่งแตกต่างจากมุมมองของมานุษยวิทยา ดังนั้น นักโบราณคดีจึงมักตกอยู่ในหลุมพรางและข้อจำกัดของการอธิบายเช่นนี้ แต่การใช้ข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลสังคมปัจจุบันกับข้อมูลในชุดโบราณคดี ตรงนี้เป็นการเปรียบเทียบเพื่ออะไร แปลความ สร้าง หรือพยายามอธิบายสังคมในอดีต เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลคนละชุด และอยู่ในเงื่อนไขที่แตกต่างกัน สิ่งแวดล้อมต่างกัน เพราะฉะนั้นในแง่ของการเปรียบเทียบข้อมูลสองชุดนี้คงเป็นการเปรียบเทียบกันยาก ชาติพันธุ์วรรณนาทางโบราณคดีจึงเป็นเพียงกรอบแนวคิดกว้างๆ เท่านั้นเองว่า เราสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะตรงกับพฤติกรรมบางอย่างในอดีตหรืออาจจะไม่ได้เป็นเช่นนั้นในอดีตก็ได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถใช้ข้อมูลปัจจุบันเพื่อนำมาสนับสนุนข้อมูลในอดีตซึ่งไม่อาจเป็นไปได้ แต่เป็นไปได้เพียงแค่เป็นแนวในการสร้างตัวแบบเพื่อเปรียบเทียบและนักโบราณคดีจำเป็นต้องหาข้อมูลทางโบราณคดีมาเพื่อสนับสนุนหรืออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตด้วยตัวของมันเอง แต่ผมยังไม่เห็นนักโบราณคดีไทยพยายามศึกษาโดยผ่านหลุมพรางดังกล่าวนี้ได้เลย

ในกรณีข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการทดลองหรือ experimental archaeology นั้นเป็นข้อมูลที่มาจากสภาวะที่ถูกควบคุมซึ่งแตกต่างจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพราะปรากฏการณ์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมไม่ได้ถูกควบคุมด้วยเงื่อนไขการทดลองแบบวิทยาศาสตร์

คุณอุดมลักษณ์ได้พยายามเสนอกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตปางมะผ้าทั้ง 6 กลุ่ม ซึ่งมีอายุของการตั้งถิ่นฐานน้อยมากจาก 28 ปีถึงแค่ 300 ปี เท่านั้น ซึ่งเป็นข้อสังเกตว่าการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวมีมาไม่นานนี้เองเมื่อเทียบกับอายุของแหล่งโบราณคดี นั้นแสดงว่าเงื่อนไขทางพื้นที่ของปางมะผ้าเป็นบริเวณที่มีการโยกย้ายสูงหรืออาจเป็นพื้นที่ที่เพิ่งถูกเปิดในช่วงไม่นาน หลังจากที่คุณสมัยก่อนประวัติศาสตร์อยู่มาก่อนหน้านั้นนานมาแล้ว ทำให้เกิดคำถามว่า เป็นการเลือกเชื่อมวัฒนธรรมที่ไกลมากเกินไปหากเทียบกับกลุ่มวัฒนธรรมขวานหิน แต่หากเทียบกับกลุ่มวัฒนธรรมโลหะไม้ซึ่งมีอายุประมาณพันปีอาจจะใกล้เคียงเข้ามามากกว่า แต่ความเหมาะสมของการใช้ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเปรียบเทียบนี้จะเปรียบเทียบเทียบกับกลุ่มวัฒนธรรมการเกษตรมากกว่า เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวต่างก็มีวัฒนธรรมในแบบของการเกษตรมากกว่าวัฒนธรรมหาของป่าล่าสัตว์แล้ว นอกจากนี้ภาพของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์ชุมชนก็น้อยมาก

ข้อบทความ วัฒนธรรมโลหะไม้ : วัฒนธรรมแห่งเอเชียอาคเนย์

เสนอโดย คุณเชิดศักดิ์ ตริรยาภิวัฒน์

ข้อวิจารณ์

วัฒนธรรมโลหะไม้มีการค้นพบในเมืองไทยมานานมากแล้ว แต่ไม่ได้มีการศึกษากันอย่างจริงจัง จุดเด่นของงานชิ้นนี้คือการทบทวนวรรณกรรมซึ่งแสดงให้เห็นภาพกว้างในระดับเอเชียอาคเนย์ แต่ไม่ได้มีการศึกษาถึงความเชื่อมโยงของการค้นพบวัตถุทางวัฒนธรรมเหล่านี้ร่วมกัน แต่การเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมสมัยกันนั้นก็มีการเปรียบเทียบในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น ประเทศจีนมักจะเปรียบเทียบกับเครื่องถ้วยที่พบร่วมกัน งานของคุณเชิดศักดิ์พยายามเปรียบเทียบกับลักษณะของไม้ เช่นวงปีไม้ ชนิดของไม้ที่เป็นไม้สัก จุดเด่นอีกประการหนึ่งของงานชิ้นนี้คือการเปรียบเทียบ typology ของโลหะ ซึ่งได้บอกลักษณะของหัวโลหะเปรียบเทียบในแต่ละแห่งว่ามีลักษณะอย่างไรมากซึ่งผมเพิ่งจะได้เห็นเป็นครั้งแรกในรายงานชิ้นนี้ การเปรียบเทียบนี้ได้นำไปสู่การแตกหน่อทางความรู้อีกมาก ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบลักษณะของกลองสำริดของเฮเกอร์ แต่ประเด็นสำคัญของการจำแนกประเภทได้แล้วควรระบุอายุที่พบได้ซึ่งจะมีประโยชน์มาก

ปัญหาของการศึกษาวัฒนธรรมโลหะไม้ก็คือ หลักฐานเหล่านี้ถูกทำลายมามากด้วยความไม่รู้ว่าเป็นอะไร โดยแท้จริงแล้วคืออะไร เช่น เคยมีการอธิบายว่าเป็นที่ทำดินประสิว ที่ทำเกลือสินเธาว์ หรือเคยถูกเรียกว่าเป็นเรือมาก่อน เนื่องจากไม่เคยค้นพบหลักฐานอื่นประกอบอยู่ภายใน เช่น โครงกระดูก เศษภาชนะดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นโลหะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกรื้อค้นทำลายมาก่อน จึงทำให้หลักฐานที่ได้ไม่สมบูรณ์และไม่สามารถตีความได้ว่าคืออะไร บางครั้งพบโลหะไม้ที่มีความยาวถึง 3 เมตรซึ่งมีความน่าสนใจมาก แต่หลักฐานแวดล้อมกลับถูกทำลายจึงไม่สามารถอธิบายได้ว่าโลสดังกล่าวนี้มีความสำคัญอย่างไร การศึกษาวัฒนธรรมโลหะไม้ในเมืองไทยจึงจำเป็นต้องอาศัยงานของต่างประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบ

3. ผู้วิจารณ์ อาจารย์พรพิมล ตรีโชติ

กลุ่ม ชุมชนชายแดน

ชื่อบทความ จันมองไม่เห็นเส้นพรมแดน : พรมแดนไทย-พม่า

เสนอโดย คุณสิริพร สมบูรณ์บุรณะ

ชื่อบทความ การศึกษาเมืองชายแดนบริเวณแม่สอดและแม่สาย

เสนอโดย อาจารย์พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

ชื่อบทความ แปลงความทรงจำ "โต" สร้างความเป็น "ไทย"

เสนอโดย ดร.นิติ ภาวีครพันธุ์

ข้อวิจารณ์รวม

ทั้งสามท่านมีมุมมองและข้อคิดที่น่าสนใจมาก และมีมุมมองที่ตรงกันอยู่อย่างที่ตั้งใจหรือไม่ก็ตามคือ ได้พูดถึงรัฐไทยผ่านรูปแบบหลายๆ รูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น อาจารย์พิชญ์กล่าวถึงบทบาทที่ผ่านการให้บัตรหรือการให้พื้นที่ บทบาทที่อาจารย์สิริพรกล่าวถึงการชี้ว่าคุณเป็นคนไทยหรือเป็นคนพลัดถิ่นเพียงแค่การดู พ.ศ. ที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ซึ่งตามมติ ค.ร.ม. สามารถกำหนดได้ทันทีว่า ภายใน พ.ศ. 2519 คุณใช่คนไทยพลัดถิ่นหรือไม่ใช่ ในส่วนอาจารย์นิติกล่าวถึงพลังของรัฐที่ผ่านกระบวนการต่างๆ ในการควบคุมสื่อ การค้าเศรษฐกิจ การสร้างความทรงจำใหม่ ทำให้ต้องกลับมาพิจารณาว่าเมืองชายแดนเป็นพื้นที่รัฐแผ่อำนาจไปถึงซึ่งเป็นอำนาจแฝง และเป็นอำนาจที่เข้มมาก และเส้นพรมแดนอย่างที่อาจารย์สิริพรกล่าวว่า จันมองไม่เห็นเส้นพรมแดน นั่นก็เป็นเส้นพรมแดนที่บางมากแต่ก็เหนียวมาก เหมือนกับเส้นแวงมูมซึ่งหากเดินไปถึงก็ทำให้สะดุดได้เหมือนกัน

4. ผู้วิจารณ์ รองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์

กลุ่ม ชนชาติไทในเวียดนาม

ชื่อบทความ การแปลงผ่านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม

เสนอโดย คุณพิเชษฐ สายพันธ์

ข้อวิจารณ์

งานชิ้นนี้ได้ยกตัวอย่างหลายตัวอย่างเพื่อแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์เมื่อถูกสร้างขึ้นด้วยเงื่อนไขในอดีตสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง ทำลาย หรือปิดบัง ซึ่งเกิดจากการปรับตัวในท่ามกลางสังคมที่อยู่ร่วมกันหลายกลุ่มชาติพันธุ์

ชื่อบทความ ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทกับลาซาในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม

เสนอโดย ดร.เจิน หู เซิน

ข้อวิจารณ์

ดร.เซินได้พูดถึงความใกล้ชิดของลาซาซึ่งเป็นกลุ่มที่พูดภาษากะได ในทางภาษาศาสตร์สันนิษฐานว่าได้แยกจากกลุ่มไทมาประมาณสามถึงสี่พันปี ต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มไทดำซึ่งมีจำนวนประชากร

และมีอำนาจมากกว่า ดังนั้นลาฮาจึงค่อยรับเอาภาษาของไทยเข้ามาใช้เพราะต้องติดต่อกับกลุ่มไทดำ ในทางการค้าตามตลาดในเมืองต่างๆ ซึ่งไทดำเป็นผู้ปกครองอยู่ รวมทั้งยังต้องไปเป็นไพร่ให้กับกลุ่มไทดำ ดังนั้นจึงรับเอาอิทธิพลทางวัฒนธรรมของไทยเข้ามา ร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมของลาฮาจึงเห็นจากภาษาที่เคยร่วมในตระกูลภาษาเดิมอยู่ซึ่งเหลือเพียงประมาณ 40% ความแตกต่างบางอย่างเห็นได้จากการที่กลุ่มลาฮายังเคร่งครัดในการนับถือญาติฝ่ายชายมากกว่า พิธีศพยังใช้ลูกหรือหลานชายเป็นผู้นำสวดส่งคนตายไปยังเมืองฟ้า ส่วนไทดำใช้เชยกก ซึ่งเป็นลูกเขยสำหรับทำหน้าที่นี้ ดังนั้นไทดำจึงมีลักษณะที่จะผูกมิตรกับตระกูลฝ่ายหญิงมากกว่า และใช้การแต่งงานเป็นการขยายขอบเขตของกลุ่มเพื่อจะมีพันธมิตรเข้ามาช่วยงานมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มกะไดเดิม เช่น ลาฮาจะนับสายตระกูลผู้ชายอย่างเคร่งครัด

ชื่อบทความ ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของคน "เมือง" : กรณีศึกษาเปรียบวัฒนธรรม "เมือง" และ "ไท"

เสนอโดย ดร.เหียง ดิว เทียว

ข้อวิจารณ์

คำว่า "เมือง" ที่ ดร. เทียวเสนออาจจะทำให้สับสน เนื่องจากมีกลุ่มคน 2 กลุ่มที่เรียกตัวเองโดยใช้คำว่า "เมือง" คือ "ไทเมือง" แต่เขาจะเรียกตัวเองว่า "ไย้อ" ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจและเป็นผู้ปกครองในบริเวณจังหวัดเหงะอันและแทงหัว และบางส่วนของเหงะอันนี้เคยเป็นอาณาเขตของลาว ถูกยกให้กับเวียดนามในสมัยเจ้าอนุวงศ์เพื่อเอาใจให้เวียดนามมาช่วยสงครามลาวกับกรุงเทพฯ อีกกลุ่มหนึ่งคือ คน "เมือง" ซึ่งเป็นกลุ่มที่พูดในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก แต่อยู่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มไท ทำให้ภาษาพูดของกลุ่มเมืองนี้เป็นภาษาที่มีโทนเสียงซึ่งเป็นกลุ่มเดียวในบรรดากลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติก การอยู่ใกล้ชิดกันจึงทำให้มีการหยิบยืมลักษณะทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันหลายประการระหว่างกลุ่มไทเมือง และกลุ่มคนเมือง ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าอยู่ร่วมกันมานานนับพันปีได้ ส่วนกลุ่มเวียดนามที่อพยพออกไปซึ่งถือว่ามีความเจริญมากกว่า และเรียกตัวเองใหม่ว่า "กิง" ซึ่งแปลว่า ทอง แต่กลุ่มคนเมืองเป็นกลุ่มที่ตกค้างอยู่ตามภูเขาพร้อมกับกลุ่มไท จึงแสดงให้เห็นว่าคนสองกลุ่มที่พูดภาษาต่างกันแต่เมื่ออยู่ร่วมกันก็สามารถใช้วัฒนธรรมร่วมกันจนดูเกือบจะคล้ายคลึงกันจนสามารถเข้าใจภาษาร่วมกันได้ รวมทั้งปัจจุบันมีการแต่งงานข้ามกลุ่มซึ่งเกิดจากการสนับสนุนจากรัฐบาลด้วย ซึ่งมีอำนาจน้อยกว่าชาวเวียดนามในเวลาต่อมา ในส่วนของ " ไทคิง" ในเวียดนามก็เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากเมืองคังแถบเชียงขวางของลาว

5. ผู้วิจารณ์ รศ.ดร.บุญเรือง ชื่นสุวิมล

กลุ่มชาติพันธุ์ในสายตานักภาษา

(ไม่มีข้อวิจารณ์)

ชื่อบทความ "เราคือศูนย์กลางของโลกและจักรวาล" : ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และการเกี่ยวข้อปะทะกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณพรมแดนจีน-ทิเบต

เสนอโดย ผศ.ดร.กฤษดาวรรณ หงส์ดารมณี

ชื่อบทความ ความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ : ทรัพยากรล้ำค่าหรือปัญหาที่แก้ไม่ตก
เสนอโดย รศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ

ชื่อบทความ อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ : วิธีการศึกษาภาษาเพื่อเข้าถึงระบบปริชาณของมนุษย์
เสนอโดย รศ.ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

6. ผู้วิจารณ์ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์
กลุ่ม ตำนาน-พิธี-เวท-ละคร(1)

ชื่อบทความ พิจารณาความเป็นกระเหรียงจากการแสดง "จำ"
เสนอโดย ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง
ชื่อวิจารณ์

ประเด็นที่น่าสนใจที่เสนอในบทความนี้คือ "อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์" ไม่จำเป็นต้องเหมือนเดิม แต่มีข้อโต้แย้งว่า กล่าวได้อย่างไรว่าอะไรคือความเป็นกระเหรียงหรืออะไรคือความไม่เป็นกระเหรียง ซึ่งปัญหานี้เป็นข้อโต้แย้งมานานแล้ว แต่ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนไปข้อโต้แย้งเรื่องอัตลักษณ์ก็ได้เปลี่ยนไปด้วย ตัวอย่างเช่น สิ่งที่อาจารย์ขวัญชีวัน เสนอว่า นัต 37 เครื่องแต่งตัว เครื่องดนตรี ฯลฯ ไม่ได้สะท้อนความเป็นกระเหรียงเลย สิ่งนี้ทำให้นักมานุษยวิทยาต้องหันกลับมาทบทวนความรู้ของตนด้วยเนื่องจากว่า ข้อมูลดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในภาคสนามก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน แต่หากพิจารณาถึง การรับเอาผีนับ การรับเอาการแสดงจำ การบวชผีล้านนาให้เป็นผีกระเหรียงดี บางครั้งอาจจะด้วยสาเหตุของอรรถประโยชน์ในเชิงพิธีกรรมเฉพาะหน้า เพราะกระเหรียงอยู่ในบริบทของสังคมแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นๆ จำเป็นต้องดำรงตนให้อยู่ได้ทั้งที่ความเสถียรภาพไม่ได้มีมาก เป็นการประนีประนอมต่อรองในแง่ที่เป็นพิธีกรรม สัญลักษณ์

ชื่อบทความ การแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านพิธีกรรม : กรณีศึกษาชาวกระเหรียงบ้านด่าน ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
เสนอโดย คุณχοมสี แสนจิตต์
ชื่อวิจารณ์

สิ่งที่อาจารย์χοมสีเสนอมานั้น นำไปสู่ข้อสรุปเร็วเกินไป

7. ผู้วิจารณ์ รศ.ดร.ศิราพร ณ ถลาง
กลุ่ม ตำนาน-พิธี-เวท-ละคร(2)

ชื่อบทความ ตำนานและพิธีกรรมบูชาผีเมือง : การสร้างสำนักทางประวัติศาสตร์ของไทยและผู้ไทในประเทศไทย
เสนอโดย อาจารย์ปฐม หงษ์สุวรรณ
ชื่อวิจารณ์

ในประเด็นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ คนแต่ละชาติพันธุ์ก็จะเลือกกลไกทางสังคมบางอย่าง เช่น การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อเรื่องผี เป็นต้น เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตน ในบทความได้กล่าวถึงลำดับชั้นของผี เช่นในระดับครอบครัว ในระดับของชุมชน ส่วนคนไทยวนและผู้ไทในกรณีศึกษานี้ ได้เลือกใช้ผีในระดับเมืองมาแสดงอัตลักษณ์ของตน อาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้พยายามแสดงเชื้อสายในระดับเจ้าเมืองมาก่อน ซึ่งทำให้ดูมีสถานภาพที่สูงกว่าคนอีสานกลุ่มอื่นๆ

ชื่อบทความ พิธีกรรมกับพรมแดนทางชาติพันธุ์ข่า(มุ) : กรณีศึกษาตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

เสนอโดย คุณกนกวรรณ จงเจริญยิ่งยง

ข้อวิจารณ์

บทความนี้ทำให้เห็นสถานภาพของพิธีกรรม จากตัวอย่างที่นำเสนอจะเห็นว่าพิธีกรรมที่สูญหายไปแล้ว และพิธีกรรมที่ยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น พิธีเลี้ยงผีหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในระดับชุมชนที่ยังเหนียวแน่นอยู่ และยังมีตัวอย่างพิธีกรรมที่สร้างสรรค์และพัฒนาไปจากความเชื่อเดิม เช่น พิธีแก้บนขุนน้ำ บทความนี้จึงได้แสดงให้เห็นทั้ง change and persistence ของพิธีกรรม

ชื่อบทความ วัดสรรพค์และตัวตนของคนยวนสีคิ้ว : เรื่องเล่า และกระบวนการต่อรองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยวน

เสนอโดย อาจารย์สุรียา สมุทคุปต์

ข้อวิจารณ์

อัตลักษณ์ของชาวไทยวนซึ่งเป็นคนภาคเหนือที่อพยพลงมาตั้งแต่ราวรัชกาลที่ 1-3 มาอยู่แถบสีคิ้ว เส้าให้คูบัว ได้สูญเสียให้กับอัตลักษณ์ของคนภาคกลางโดยกระบวนการพุทธพาณิชย์และบารมีของดาราที่เป็นคนอยุธยาภาคกลาง หากเปรียบเทียบในแต่ละแห่งระดับของการแสดงอัตลักษณ์จะแตกต่างกัน เช่นกรณี ผ่าขึ้นไทยวน ที่คูบัวมีลักษณะการรื้อฟื้นที่เด่นชัดมากกว่า รวมถึงไทยวนที่เส้าให้ก็ยังคงดำรงลักษณะของของขึ้นไทยวนที่เห็นได้ชัดอยู่ แต่ที่สีคิ้วดูจะมีระดับที่แสดงความเด่นชัดด้านนี้ได้น้อยกว่า

8. ผู้วิจารณ์ ดร.สุชาติ ทวีสิทธิ์

กลุ่ม ชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลง

ชื่อบทความ ครอบครัว บทบาททางเพศสภาพ และอำนาจของชายเป็นใหญ่ : "ชีวิตน้อยๆ" ของหญิงสาวอิวเมียน(เย้า) ในเมืองใหญ่

เสนอโดย คุณวิสุทธิ์ เหล็กสมบูรณ์

ข้อวิจารณ์

บทความนี้เสนอในฐานะที่น่าเรื่องส่วนตัวของภรรยาของผู้ทำการศึกษา ประเด็นที่จะตั้งคำถามคือระเบียบวิธีวิจัย มีนักมานุษยวิทยาจำนวนมากในตะวันตกที่ทำงานร่วมกับภรรยา โดยที่ภรรยาจะช่วยในฐานะนักวิจัยซึ่งมีนักมานุษยวิทยาน้อยรายที่ให้ความสำคัญว่าผลงานส่วนหนึ่งมาจากความช่วยเหลือจากภรรยาตน ดังนั้นจึงตั้งคำถาม

ถามกับตัวงานนี้ได้ว่า research subject รู้สึกอย่างไรกับการนำเสนอเรื่องของตนผ่านงานศึกษาดังกล่าว ซึ่งในการนำเสนอผ่านระเบียบวิธีวิจัยน่าจะได้นำเสนอสิ่งที่ research subject คิดและรู้สึกต่อการนำชีวิตส่วนตัวของตนมาตีแผ่ต่อสาธารณะ งานชิ้นนี้ได้นำเสนอในแนวคิดเรื่องอำนาจชายเป็นใหญ่ ในลักษณะที่เป็นโครงสร้างทางสังคม โดยมองว่าทั้งหญิงและชายต่างตกอยู่ภายใต้ปริมณฑลของอำนาจชายเป็นใหญ่นี้ทั้งคู่ แต่จุดอ่อนของการมองลักษณะนี้คือการมองข้ามความเป็นปัจเจก เช่น โนบัทบาทที่ "ยุทธ" ใช้อำนาจกับ "ผึ้ง" ซึ่งปรากฏในงานศึกษา แต่หากคำอธิบายสามารถที่จะนำเสนอได้ถึงประเด็นที่ว่า ทั้งชายและหญิงต่างก็มีส่วนร่วมในการสร้าง "อำนาจของชายเป็นใหญ่" ขึ้นในสังคม ก็จะเป็นจุดแข็งที่น่าสนใจของงานวิจัย

ชื่อบทความ ชุมชนแผ่นดินของนุรุลลาม : ชุมชนและเครือญาติท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษามุสลิมชานเมืองกรุงเทพฯ

เสนอโดย คุณพจนีย์ สุทธิรัตน์

ข้อวิจารณ์

งานนี้เป็นการบรรยายโครงสร้างทางสังคมของชุมชนมุสลิมในชานเมืองกรุงเทพฯ ได้อย่างละเอียด แต่อยากจะผลักให้นักศึกษาไปไกลกว่านี้ว่าหากจะสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ได้อย่างไร หากไม่มีการเชื่อมต่อความเป็นมุสลิมในชุมชนและความสัมพันธ์กับรัฐไทยจะมีความน่าสนใจมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การมองสังคมแบบ imagine community น่าจะนำมาใช้มองประเด็นแผ่นดินของนุรุลลามได้ โดยพิจารณาจากการใช้พิธีกรรมทางศาสนาและประวัติศาสตร์ร่วมกันดังเช่นที่เกิดในชุมชนจากงานวิจัย แต่งานชิ้นนี้ไม่ได้ใช้คำว่า "ชาติพันธุ์" เลยแม้แต่ทีเดียว

ชื่อบทความ พหุลักษณะชาติพันธุ์ : บางกรณีของคนชายขอบกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม

เสนอโดย อาจารย์มนตรา พงษ์นิล

ข้อวิจารณ์

งานชิ้นนี้เป็นงานเชิงชาติพันธุ์ของการนิยามตัวตนของคนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในลักษณะที่สั้นไหล ซึ่งสำนึกชาติพันธุ์ที่สั้นไหลนี้สามารถที่จะทะลุแนวคิดแบบสองขั้วที่กล่าวว่าถ้าไม่เป็นม้งก็ไม่ใช่ไทย แต่การเลื่อนไหลอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นจากการพยายามรักษามลประโยชน์ทางสังคม และนำพลังสำนึกทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่ภายในสังคมม้งมาต่อรองกับอำนาจภายนอกได้ ในเวลานี้ก็จะใช้ความเป็นม้งเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ที่จะได้รับ แต่เมื่อรู้สึกว่าจะหากไม่ได้รับการยอมรับหรือรู้สึกเป็นอันตรายก็จะไม่เปิดเผยอัตลักษณ์ว่าเป็นม้ง

9. ผู้วิจารณ์ ดร.รัตนา บุญมธยะ
กลุ่ม คนกับอัตลักษณ์

ชื่อบทความ กลุ่มชาติพันธุ์กับ "พื้นที่" ต่อรองข้ามพรมแดนรัฐชาติ : กรณีศึกษาเว็บไซต์ขององค์กรชาวไต กับชุมชนมังบนอินเทอร์เน็ต

เสนอโดย คุณอรัญญา ศิริผล

ข้อวิจารณ์

ความน่าสนใจอยู่ที่การเปิดมุมมองในเรื่องของการศึกษาจากหน้าจอกอมพิวเตอร์ โดยผ่านความคิดเรื่องคนพลัดถิ่น อย่างไรก็ตามยังมองไม่เห็นว่าจะประเด็นอะไรเป็นประเด็นที่สร้างอัตลักษณ์ หรือสาระที่ปรากฏที่มีความสำคัญต่อความเป็นอัตลักษณ์ เนื่องจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อเฉพาะกลุ่มที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรชุดนี้ได้ ดังนั้นการศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ต จึงเป็นงานศึกษาเฉพาะกลุ่มซึ่งควรที่จะได้เปรียบเทียบหรือขยายไปสู่กลุ่มใดหรือ มังกลุ่มอื่นที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อชุดนี้ได้ว่า อัตลักษณ์ที่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับอัตลักษณ์ที่มีอยู่โดยทั่วไปแตกต่างกัน และเชื่อมโยงกันอย่างไร อีกส่วนหนึ่งคือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนตัวบทกับผู้ถูกศึกษา ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่เคยเข้าไปพบปะพูดคุยกันโดยตรง ดังนั้นการวิเคราะห์จากตัวอักษรที่ปรากฏบนสื่ออินเทอร์เน็ตจึงไม่แน่ใจว่าจะเป็น ข้อมูลจริงเพียงไร ซึ่งหากมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษาแล้วจะทำให้เห็นตำแหน่งแห่งที่ของผู้ศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ตรงไหน ทำหน้าที่อะไร และสัมพันธ์กับผู้ถูกศึกษาอย่างไรในตัวตนนี้ อีกส่วนหนึ่งคือ ประเด็น เรื่องรัฐเอกเทศเป็นอิสระของชาวไตในรัฐฉาน หากดูจากอินเทอร์เน็ตอย่างเดียวย่อมเห็นภาพนี้ชัด แต่หากเข้าถึงภาคสนามในรัฐฉานจะพบว่ามีความแตกต่างหลากหลายมากเกี่ยวกับความคิดเรื่องรัฐเอกเทศของชาวไตในรัฐ ฉานนั้น ข้อเสนอสุดท้ายของผู้ศึกษามีความน่าสนใจต่อการค้นคว้าศึกษาต่อไปโดยกลุ่มคนผู้ที่ถูกศึกษาเอง เพื่อจะ เห็นว่าเขาจะแสดง ตอบโต้ต่อการสร้างอัตลักษณ์ของเขาที่ถูกกระทำภายใต้กรอบรัฐชาติของไทยและพม่าอย่างไร ซึ่งการศึกษาเหล่านี้จะเป็นการศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลง แต่ผู้ถูกศึกษาควรมีบทบาทมากขึ้นในงานศึกษานี้

ชื่อบทความ การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มัง

เสนอโดย ดร.ประสิทธิ์ ลิปรีชา

ข้อวิจารณ์

อัตลักษณ์ที่กล่าวถึงในงานนี้เป็นสิ่งต่อเนื่องอย่างคงที่มานานนับพันปีจากจีน แต่ก็ยังไม่เห็นว่าจะอัตลักษณ์ ของคนมังเข้ามาเชื่อมต่อกับบริบทของประเทศไทยเนื่องจากกลุ่มคนมังที่คุณประสิทธิ์ศึกษาเป็นคนมังที่ย้ายเข้ามาอยู่ ในเมืองไทย อดีตเหล่านั้นได้ถูกนำมาปรับใช้การแสดงอัตลักษณ์ของคนมังในรัฐชาติไทยอย่างไร จุดเด่นอยู่ที่การมี เรื่องเล่าหรือคำอธิบายมากมาย แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าใครเป็นผู้ที่เลือกเรื่องเหล่านั้นมาเล่า จึงเป็นข้อสงสัยว่าผู้ศึกษา พิจารณาอย่างไรว่าเรื่องเล่าเหล่านี้เป็นตัวแทนที่เล่ามาจากคนมังจริงๆ ซึ่งงานยังไม่ได้อธิบายอย่างชัดเจนว่าคนมัง จริงๆ แล้วคิดอย่างไร นอกจากนี้ยังไม่เห็นลักษณะของการสนทนาที่เป็นเชิงพหุลักษณะ เนื่องจากมีมังหลายกลุ่มและ ก็น่าจะพิจารณาว่าแต่ละกลุ่มจะคิดและเชื่อเป็นเช่นเดียวกันหมด ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดของ Appadurai ซึ่ง เสนอว่าไม่มีทั้งความรวมตัว และการแตกออกจากกัน ทั้งนี้เพราะคุณประสิทธิ์ได้พยายามเสนอว่ามังในแต่ละที่

ต่างก็เป็นไปในแบบเดียวกัน ทั้งๆ ที่ในตอนท้ายได้เสนอข้อมูลว่าพิธีบางอย่างมีบางแห่งก็ไม่ได้ทำแล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลที่ขัดแย้งกับความคิดที่นำเสนอไว้ในเบื้องต้น ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่ามีอะไรที่ทำให้การสร้างอัตลักษณ์ให้แตกต่างจากมั่งในครั้งแรกๆ กับช่วงปัจจุบัน รวมทั้งมั่งในตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งจะทำให้เห็นความเป็นพลวัตมากขึ้น นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของการสืบทอดอัตลักษณ์ก็ยังไม่ได้กล่าวได้ชัดเจน กรณีที่กล่าวว่าเรื่องเล่าบางประการที่จะได้รับการบันทึกในแผ่นซีดีหากพิจารณาจากแนวคิดที่กล่าวว่า เรื่องเล่าที่ได้รับการบันทึกนั้นก็คือเรื่องเล่าที่ตายไปแล้ว ทั้งนี้เพราะเรื่องเล่าจะมีความศักดิ์สิทธิ์และมีฐานะที่มีชีวิตในขณะที่ยังถูกเล่าและปรากฏในพิธีกรรม เพราะฉะนั้นคุณประสิทธิ์ควรมองอัตลักษณ์ในแง่ของความซับซ้อน การอิงกับบริบทต่างๆ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงระหว่างคนแต่ละรุ่นและคนแต่ละพื้นที่ จะทำให้งานลุ่มลึกกว่านี้

10. ผู้วิจารณ์ ศ.(พิเศษ) ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา

กลุ่ม อาข่า-ละว้า-อาหม

ชื่อบทความ การฟื้นฟูและการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวอาข่าในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

เสนอโดย คุณปนัดดา บุญยสาระนัย

ชื่อบทความ การเมืองว่าด้วยเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของไทยอาหม

เสนอโดย คุณดำรงพล อินทร์จันทร์

ชื่อบทความ ชาติพันธุ์ละว้า(ก๋อง) : การเสื่อมสลาย การดำรงอยู่และการฟื้นฟู

เสนอโดย คุณมยุรี ถาวรพัฒน์

ข้อวิจารณ์รวม

งานทั้งสามชิ้นเป็นการวิจัยภาคสนามอย่างจริงจัง ทั้งๆ ที่ทั้งสามท่านมีสถานภาพเป็นนักวิจัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องของมานุษยวิทยาทั้งที่ลุ่มลึกในระดับองค์ความรู้และการวิจัยในภาคสนามไม่ได้ถูกผูกขาดองค์ความรู้เฉพาะแค่มือของอาจารย์มานุษยวิทยาแต่อย่างใดเหมือนเมื่อทศวรรษที่ผ่านมา แต่ได้ถูกส่งผ่านและถ่ายทอดวิธีการศึกษาและความเป็นอาชีพรทางมานุษยวิทยาให้แก่คนรุ่นใหม่ซึ่งจะเป็นพลรบรุ่นใหม่ ซึ่งต้องขอขอบคุณสถาบันต่างๆ ที่ได้สนับสนุนให้เกิดนักวิจัยใหม่ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นที่ เชียงใหม่ มหิดล หรือธรรมศาสตร์ และข้อสังเกตที่เห็นความท้าทายอย่างยิ่งจากการนำเสนอและผลงานเขียนงานวิจัยเห็นว่าทั้งสามท่านได้รับการฝึกฝนที่แตกต่างกันจากทั้งสามสถาบัน ได้แก่ คุณปนัดดาซึ่งจบจากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมมิตลรวมทั้งประสบการณ์วิจัยภาคสนามจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แสดงให้เห็นความเป็นกบฏจากจารีตทางภาษาศาสตร์ที่ได้รับการศึกษาจากมหิดลแต่สะท้อนลักษณะของแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ ซึ่งไม่ได้เห็นว่าคุณปนัดดาไม่ได้แสดงข้อมูลด้านภาษาศาสตร์ที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันดั้งเดิมมาก่อนเลย และแรงบันดาลใจจากการเข้าร่วมที่ประชุมนานาชาติทำให้เกิดผลงานชิ้นนี้ตามมา ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนและได้โอกาสพบปะคนที่คร่ำหวอดในวงการ งานของคุณดำรง

พลได้สะท้อนที่มาของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทจากธรรมชาติซึ่งได้สะท้อนการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และแสดงเนื้อหาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์มาเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการศึกษาชาติพันธุ์จะเขียนงานชาติพันธุ์วรรณนาอย่างเดียวนั้นไม่พอ หากกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีที่มายาวนานจำเป็นต้องอาศัยงานแนวประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์มาประกอบด้วย ข้อสังเกตคืออาจจะขาดบริบทความเป็นอินเดียหรือรัฐชาติที่แวดล้อมอยู่ ในส่วนของคุณมยุรี ความจำเป็นที่จะต้องเรียกชื่อว่า ก่องหรือก้องต้องชัดเจน และต้องแสดงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างก่องกับลัวะหรือลวะว่าเป็นคนละกลุ่มชนที่พูดภาษาต่างตระกูลกัน และเมื่อแยกความแตกต่างที่ชัดเจนแล้วก็จะนำไปสู่ความเข้าใจว่าทำไมลวะจึงถูกแยกออกเป็น 2 กลุ่มภาษาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นประเด็นทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ว่า ตระกูลภาษาเป็นประเด็นหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์เพียงใด อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ได้เสนอข้อมูลทางภาษาอย่างชัดเจน และในการศึกษาขั้นต่อไปควรให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ว่ามีรากทางประวัติศาสตร์ยาวนานเพียงไร หรือมีการปรับเปลี่ยนจากรากดั้งเดิมอย่างไร

11. ผู้วิจารณ์ ดร.พัฒนา กิติอาษา

กลุ่ม คนพลัดถิ่น

ชื่อบทความ คนเนปาลในไทย

เสนอโดย พระอนิลมา ธมมสาภิโย

ชื่อวิจารณ์

มีคำถามว่า ความเป็นคนพลัดถิ่นของคนอินเดีย คนเนปาลเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับอัตลักษณ์ของสังคมไทยอย่างไร และกระแสหลักมีส่วนช่วยให้เกิดการต่อรองอย่างไร

ชื่อบทความ วัฒนธรรมสื่อสมัยนิยมในชุมชนอินเดีย

เสนอโดย คุณวิริยะ สว่างโชติ

ชื่อวิจารณ์

ข้อโต้แย้งในงานนี้คือการมองว่าคนพลัดถิ่นเป็นรูปแบบของการผลิตทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง และพิจารณาสื่อทางวัฒนธรรมสื่อต่างๆ เช่น ซีดี วีซีดี วีดีโอ ว่า สื่อเหล่านี้ซึ่งคนอินเดียในประเทศไทยบริโภคอยู่นั้นมีบทบาทต่อการสร้างความหมายการเป็นตัวตนของคนอินเดียในประเทศไทยอย่างไร คำตอบเบื้องต้นก็คือ ความเป็นอินเดียมีหลายชุดมาก และมีความลื่นไหล ซึ่งน่าจะมีลักษณะดังกล่าวมากกว่าในจีน

ชื่อบทความ แนวคิดคนพลัดถิ่นกับการศึกษาชาติพันธุ์

เสนอโดย อาจารย์ฐิรุฒิ เสนาคำ

ชื่อวิจารณ์

ไม่มีชื่อวิจารณ์

12. ผู้วิจารณ์ รศ.ชนัญ วงษ์วิภาค
กลุ่ม เชื้ออยู่-เชื้อกิน สองฝั่งโขง

ชื่อบทความ ความยากจนกับกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษาในชุมชนภาคอีสาน
เสนอโดย รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ
ข้อวิจารณ์ ไม่มีข้อวิจารณ์

ชื่อบทความ การครอบงำวัฒนธรรมการบริโภคจากการค้าไทย-ลาว
เสนอโดย คุณชลิศา รัตสาร
ข้อวิจารณ์ ไม่มีข้อวิจารณ์

ชื่อบทความ "ลวงปลา" ฐานสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ชาวบ้านลุ่มน้ำมูลตอนล่าง
เสนอโดย ดร. กนกวรรณ มะโนรัมย์
ข้อวิจารณ์ ไม่มีข้อวิจารณ์

13. ผู้วิจารณ์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
กลุ่ม คนกับอัตลักษณ์

ชื่อบทความ การแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวนุญญ์
เสนอโดย ผศ. อภิญา บัวสรวง
ข้อวิจารณ์

เป็นงานทางด้านภาษาศาสตร์ที่ศึกษาชุมชนมีเนื้อหาในเชิงรายละเอียดที่ทำให้เข้าใจในเรื่องที่ยังไม่รู้ และนำไปสู่คำถามอื่นๆ จุดใหญ่ของการศึกษาอัตลักษณ์ผ่านภาษาในงานชิ้นนี้ ซึ่งภาษาเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนสื่อสารกันอย่างไร แต่ก็ทำให้เกิดคำถามอื่นคือ ภาษาเป็นตัวบอกอัตลักษณ์ได้อย่างเดียวหรือไม่ นำไปสู่การดำรงหรือชี้ขาดการสูญหายของอัตลักษณ์ได้หรือไม่ ซึ่งภาษาอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอต่อการเลือกอัตลักษณ์ในการดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ซึ่งคำถามการดำรงอยู่ของชาวบ้านและชาวบ้านเองก็มีสิ่งที่ตอบได้โดยผ่านภาษาประการหนึ่ง บทสัมภาษณ์ที่อาจารย์ใช้ไม่ได้บอกว่าชาวบ้านเลือกใช้ภาษาของตนเองอย่างไร ซึ่งจะบอกได้ว่าภาษาเป็นทั้งเครื่องมือหรือความเคลื่อนไหว การไม่ได้ใช้ภาษาไม่ได้หมายความว่าอัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงไป แต่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการใช้ภาษาที่เปลี่ยนไปจึงแสดงให้เห็นถึงสังคมที่เป็นพลวัตขึ้น

ชื่อบทความ บทบาทกลุ่มชาติพันธุ์เปอร์เซียในสังคมไทย อดีตและปัจจุบัน
เสนอโดย คุณธีรนนท์ ชวงพิชิต
ข้อวิจารณ์

ความน่าสนใจของกลุ่มเปอร์เซียเกี่ยวข้องกับประเด็นคนพลัดถิ่น ซึ่งเดิมมักจะสนใจคนกลุ่มนี้ในประเด็นการค้าและเศรษฐกิจ แต่ละเลยประเด็นทางการเมืองของชาวเปอร์เซียเป็นกลุ่มที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยง

ระหว่างวัฒนธรรมการค้าและการเมือง ซึ่งได้แสดงให้เห็นมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ มีบทบาททางการเมืองในราชสำนัก จึงเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่มีสถานภาพเป็นขุนนาง เนื่องจากเปอร์เซียมีความสำคัญต่างจากกลุ่มอื่น ดังนั้นคำถามต่อไปก็คือทำไมการเมืองและรัฐจึงมีความสำคัญกับการค้าขายข้ามพรมแดนกับคนกลุ่มนี้เป็นพิเศษมากกว่าคนกลุ่มอื่น เช่น คนจีน จนถึงขั้นที่คนกลุ่มนี้ยอมเปลี่ยนศาสนาเพื่อเข้ามามีบทบาทในราชสำนัก และการเข้ามาอยู่ในการเมืองทำให้เข้าใจบทบาทราชสำนักสยามและนำวิถีคิดอื่นๆ เข้ามาใช้ได้อย่างยืดหยุ่น ซึ่งจะทำให้เข้าใจสยามในช่วงเวลานั้นมากขึ้น เนื่องจากข้อเด่นของการเป็นงานประวัติศาสตร์ ความต่อเนื่องของรอยต่อระหว่างอดีตกับปัจจุบันเป็นอย่างไร ซึ่งจะเป็นประเด็นศึกษาในขั้นต่อไป

14. ผู้วิจารณ์ ดร.ชยันต์ วรรณนะภูติ

กลุ่ม การแพทย์เชิงชาติพันธุ์

ชื่อบทความ เชื้อชาติ-ชาติพันธุ์-พันธุกรรม : ความรู้และอำนาจทางการแพทย์กับการสร้างความเป็นอื่น
เสนอโดย ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคุณมาลี สิทธิเกรียงไกร

ข้อวิจารณ์

โดยทั่วไปแล้วในบทความทั้งสามชิ้นได้ให้มุมมองเกี่ยวกับความรู้ทางการแพทย์ที่นำมานิยามความเจ็บป่วยหรือจัดวางคนว่าดี ไม่ดี หรือเจ็บ ป่วย และเข้าใจความสัมพันธ์เรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และนิยามทางการแพทย์ได้ดี ท่วงทำนองที่ใช้เขียนของทั้งสามบทความแสดงให้เห็นภาพชัดเจน แต่บทความมีลักษณะเป็นการ over generalize ทั้งที่เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะท้องถิ่น โดยเฉพาะที่ปรากฏในบทความที่สองและบทความที่สาม

ชื่อบทความ ชาติพันธุ์ รัฐเวชกรรม และการแพทย์สัญชาติไทยในชุมชนม้ง

เสนอโดย ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคุณราตรี ปิ่นแก้ว

ข้อวิจารณ์

โดยทั่วไปมีความเห็นสอดคล้อง แต่มีข้อสังเกตว่า ประการแรก เมื่อกล่าวถึงการเข้ามาของมิชชันนารีในหมู่บ้านชาวม้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเชื่อ และเป็นการทำลายการสร้างอัตลักษณ์ของชาวม้ง ซึ่งอาจจะเป็นจริงในกรณีของชาวม้งที่มีฐานะดี แต่ส่วนของชาวม้งที่เป็นคนจนก็ยังมียึดมั่นอยู่กับความเชื่อเดิมคือนับถือผี และมีพิธีถือผีด้วย การที่มิชชันนารีเข้ามาในหมู่บ้านนั้น ชาวม้งก็ให้ความหมายของการเป็นคริสเตียนที่แตกต่างไป บางคนคิดว่าจะได้ประโยชน์หรือโอกาสทางสังคม เช่นกรณีกลุ่มที่เคยเป็นโรคเรื้อน หรือกลุ่มที่ถูกเรียกว่าผีกะ หรือชาวอาข่าเปลี่ยนเป็นคริสเตียน เพื่อได้สถานภาพใหม่ทางสังคมที่ดีขึ้น ประการที่สอง เบื้องหลังความคิดเรื่องการแพทย์สัญชาติไทย มาจากแนวคิดเรื่องชุมชนจินตกรรมของ เบน แอนเดอร์สัน ซึ่งรัฐมีอำนาจครอบคลุมเบ็ดเสร็จ ซึ่งจะทำให้ไม่เห็นการโต้ตอบ ปรับตัวหรือดึงเอาประโยชน์จากรัฐเวชกรรมเข้ามาใช้ เช่นเมื่อชาวบ้านทราบว่ามีกรเป็น อสม. เข้ามาทำให้มีชาวบ้านหลายคนอยากจะเป็น อสม. มาก

ชื่อบทความ มุสลิม ราชการ และการแพทย์ : พลวัตของอำนาจ ชาติพันธุ์ และพลักษณ์ทางการแพทย์ในชุมชนอีสาน

เสนอโดย ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ คุณวรัญญา เพ็ชรคง และคุณชาติชาย มุกสง
ข้อวิจารณ์

ผู้เขียนได้แยกให้เห็นระหว่างศาสนาอิสลามในกรณีที่เป็นทางการ กับศาสนาอิสลามที่เป็นทางปฏิบัติ และควรแยกว่าเมื่อกล่าวถึงมุสลิมควรแยกแยะว่าเป็นคนระดับไหนของสังคม เช่นในกรณีคนระดับล่าง การข้ามแดนทางชาติพันธุ์สามารถเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เราไม่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่ากลุ่มใดเป็นพุทธ หรือมุสลิม ซึ่งผู้วิจารณ์น่าจะได้อธิบายเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวทางศาสนาอย่างไร เช่น ศาสนาในเชิงปฏิบัติ มีการตีความว่าอะไรเป็นมุสลิม หรืออะไรไม่เป็นมุสลิม ประเด็นเรื่องชาติพันธุ์หากดูให้ละเอียดนั้น บทความทั้งสามชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า การแพทย์ได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นอย่างอื่นอย่างไร เช่นรัฐราชการมองคนจนเป็นคนอื่น ทำอย่างไรจึงจะมองความชอบธรรมให้กับคนจน

15. **ผู้วิจารณ์** รศ. อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

กลุ่ม คนสู้รัฐ

ชื่อบทความ "มูน" ไม่ใช่ "มูล" : วาทกรรมต่อต้านรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล

เสนอโดย ผศ. สมหมาย ชินนาค

ข้อวิจารณ์

เป็นการพูดถึงการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ โดยกล่าวถึงการต่อสู้กับรัฐ จากการเลือกการแย่งชิงการให้ความหมายจากคำว่า "แม่มูน" ซึ่งเป็นการเปลี่ยนคำและนำไปสู่การเปลี่ยนความหมาย ชาวบ้านที่ผ่านการต่อสู้กับรัฐและการให้ความหมายทางพื้นที่ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงชาติพันธุ์ในสำนึกของลูกแม่มูน งานนี้พยายามใช้ทฤษฎีไปอธิบายความเป็นจริง โดยหยิบเอาความเป็นจริงหรือข้อมูลมาสนับสนุนน้อยมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่อันตรายเนื่องจากไม่เห็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนลงไป เพราะถ้าหากคิดงายๆ ว่าชาวบ้านสู้ด้วยฐานของอะไร หากพิจารณาด้วยกรอบของวาทกรรม ทำไมคำว่าสมัชชาคนจน ไม่ถูกนำมาคิดในกรอบนี้แทนการเลือกวาทกรรมของการใช้คำว่าแม่มูน ซึ่งวาทกรรมสมัชชาคนจนก็มีบทบาทสำคัญมากประการหนึ่งเช่นกัน การที่อาจารย์สมหมายเลือกใช้กรอบนี้แทนการพิจารณาถึงที่มาอันสลับซับซ้อนก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย กระบวนการดังกล่าวที่ต่อสู้ในนามของสิทธิพลเมืองสิทธิชุมชน ได้ก่อให้เกิดการก่อรูปทางอัตลักษณ์มากมายเช่นกัน และเป็นกระบวนการที่ชาวบ้านได้ต่อรองและปรับตัวกับรัฐได้ชัดเจน

ชื่อบทความ รัฐชาติ, ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
ส่วนน้อย : กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยและไทใหญ่ในรัฐฉาน ประเทศพม่า

เสนอโดย คุณสมบัติ บุญคำเอียง

ข้อวิจารณ์

มองการเมืองเรื่องอัตลักษณ์จากการที่รัฐชาติเข้าไปเปลี่ยนแปลง กำหนด จำกัด และทำให้ชนกลุ่มน้อยอ่อนแอ เพื่อสามารถทำร้ายได้ทุกรูปแบบ และกระบวนการการกดขี่ชนกลุ่มน้อยได้รุนแรงขึ้นซึ่งเห็นได้จากงานชิ้นนี้ แต่คำอธิบายเช่นนี้เป็นคำอธิบายที่ค่อนข้างกว้างซึ่งน่าจะมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนที่เกิดขึ้นภายในเพื่อให้คนในวงออกมาจากชุมชนเพื่อมาเอาอำนาจภายนอกเข้ามาจำกัดและต่อรองอำนาจภายในท้องถิ่น เช่น การผลักดันว่าให้ลงมาพื้นราบในพม่า เพราะเป็นผลประโยชน์ของคนกลุ่มหนึ่งที่มองประโยชน์ข้างนอกที่เกี่ยวข้องกับพม่าและจีน ดังนั้นหากสามารถลดกรอบการมองลงมาก็จะเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น อีกทั้งพัฒนาการของรัฐและรัฐชาติก็เปลี่ยนแปลงมาอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งหมายรวมถึงแนวคิดเรื่องชาติอีกด้วย